

Slovenski Učitelj

**Pedagoška revija
in glasilo Slomškove družbe
v Ljubljani**

12

Leto XII

1940

•Slovenski Učitelj• izhaja mesečno. Uredništvo je v Ljubljani, Aleksandrova
cesta 10. Upravišтво je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina letno 50 din.
Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa
upravišтво. Izdajatelj in lastnik je »Slomškova družba« v Ljubljani. — —
Odgovorni urednik: Strukelj Ivan. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani
(Jože Kramarič).

Vsebina 12. številke: Slomšek in sodobni učitelj (Vinko Brumen). — Krekov načrt za prosvetno delo (Vinko Brumen). — Didaktični materializem — najhujša bolezen našega časa (Iv. Andoljšek). — Nadzorovanje šol in učiteljstva (B. Kajtimar). — Nauk o duši (E. Bojc). — Psiha slovenskega naroda (Prof. E. Deisinger). — Zgodovina meščanske šole v Kranju (Prof. Lojze Potočnik). — Nekaj snovi za pouk v višji ljudski šoli (Rafael Zazula). — Književne vesti.

Proslavi 40 letnice Slomškove zveze in družbe in 140 letnice rojstva A. M. Slomška sta se izvršili v dneh 24. in 25. novembra 1940. Daljše poročilo objavimo v prihodnji številki »Slovenskega Učitelja«.

Knjižne izdaje »Slomškove družbe«

1. A. Lebar: »Oskrba manjnadarjencev.« Cena 10 dinarjev.
2. France Bevk: »Pastirčki pri kresu in plesu.« Cena 5 dinarjev.
3. Rudolf Wagner: »Gremo v Korotan.« Cena 10 din.
4. Rudolf Wagner: »Poglejmo v beneško Slovenijo.« Cena 10 din.
5. Ivan Čampa: »Štirje zvonarčki.« Cena 6 din, vez. 10 din.
6. France Bevk: »Grivarjevi otroci.« Cena 8 din, vez. 12 din.
7. Marija Jezernik: »Vesele uganke.« Cena 8 din, vez. 12 din.
8. Krista Hafner: »Kako naj se otrok uči.« Mala brošurica za starše. 2 din.
9. Franc Ločniškar: »Vrtec« za leto 1938/39 in 1939/40, vezan 25 din.
10. »Slovenski Učitelj« za leto 1938/39, vezan 55 din.
11. Jan. Plestenjak: »Bajtarska kri.« Cena 15 din, vez. 18 din.
12. Rud. Pečjak: »Japonske pravljice.« Cena 10 din, vez. 12 din.
13. Milko Bambič: »Fižolčki.« Cena 10 din, vez. 12 din.

Naročila sprejema »Slomškova družba« v Ljubljani, Aleksandrova c. št. 10, dvorišče, I. nadstropje.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 5. vsakega meseca. Naročnina za list znaša 50 din, članarina »Slomškove družbe« 5 din, prispevek za vzdrževanje lokala 12 din = skupaj 67 din letno.

Položnica Poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073. Člani »Slomškove družbe« in naročniki »Slovenskega Učitelja« morejo biti le redni plačniki.

Uprava in uredništvo.

Slovenski Učitelj

Pedagoška revija in glasilo Slomškove družbe

Leto XXXXI V Ljubljani 5. decembra 1940 Šte v. 12

Vinko Brumen

Slomšek in sodobni učitelj

IV.

(Konec.)

S tem bi bilo Slomškovo pedagoško delo na kratko očrtano. Nas pa sedaj zanima drugo vprašanje: česa se more današnji učitelj in šolnik vobče naučiti pri Slomšku? Mnogočesa, a v vseh podrobnostih tega ni mogoče razkladati. Oglejmo si torej le nekatere temeljne resnice, ki se jih moremo naučiti tudi iz Slomškove pedagogike.

1. Naša šola mora biti zares naša, domača, to je slovenska šola. Ni zadosti, da v šoli govorimo po slovensko, tako delajo — vsaj od začetka — tudi v znanih utrakvističnih šolah. Treba je, da slovenska šola zares živi iz slovenskega duha, iz slovenskega kulturnega izročila, iz slovenske miselnosti in mentalitete.

Slomšek je to resnico povedal zelo slikovito, »de se Slovenski vinograd po nemško ne obdeljuje prav, ker se Slovenci ponemčiti ne morejo, in de se ljudstvo tako izobrazilo ne bo, ne dobilo praviga Bogu in ljudem prijetniga obraza« in da »gola nemškutarija v šoli je morija zlahtnega srca in pa blažega slovenskega duha«. Mi se danes zatekamo le k bolj učenim formulacijam, često pa hočemo v bistvu isto. Pomislimo n. pr. na Kerscheneinerjev temeljni aksiom obrazovalnega procesa, ki pravi, da lahko človeku k pravi izobrazbi pomorejo le tiste kulturne in obrazovalne vrednote, ki so njegovi duševni strukturi prikladne. In slovenski človek je nekoliko drugačen človek, ko so drugi, in slovenska kultura je vsaj deloma drugačna kultura, ko so druge. Ta slovenska kultura v celoti in ne le slovenski jezik pa je najprikladnejše budilo za mladega in še ne razvitega slovenskega duha, da more zares najti svojo pravo kulturno podobo, »Bogu in ljudem prijetni obraz«.

Prava in pristna slovenska pedagogika je naša kulturna potreba. Ne da se pa trditi, da je še ni, še manj pa, da je je že toliko, da lahko sedaj damo roke navzkriž. Še moramo delati na tem polju. Vprašajmo se le, kaj je v naših današnjih šolah zares slovenskega! Še tisto, kar je s tako ljubeznijo in s takim trudom Slomšek sadil vanje, je v pedagoških burjah poznejših časov zvenelo in v marsikakem oziru smo v resnici postali pedagoška »kolonija« tujcev, kakor je pred kratkim nekdo sarkastično

napisal. Marsikdaj so zares pri nas le odmevala gesla, ki so prihajala iz tujega sveta, nekaj prav svoje, slovenske vsebine pa jim nismo znali dati. Zadnji čas je nekaka »slovenska pedagogika« postala malik. Iz nje smo zopet hoteli napraviti edino zveličaven pedagoški nauk, kakor smo prej delali z drugimi in bomo še. Pravijo, da vsa naša dosedanja pedagogika ni slovenska, ker da je vse naše počenje le prepisovanje tujih, v prvi vrsti nemških knjig. Nekateri ljudje hočejo napraviti v naši zmedi pojmov še hujšo in to je herostratsko početje, kakor so včasih dejali. Če ne znaš ničesar zgraditi, pa kaj poruši, samo da se ljudem pokažeš. Kajti: prvič pisana pedagogika ni vsa pedagogika; k pedagogiki spadata teorija in praksa, oboje, dočim se v tem imenu rada kritizira samo teorija, dasi smo se tudi v pedagoški praksi mnogočesa, kar še zelo cenimo, naučili drugod. Drugič pa nevednost ni izvirnost, kakor pravijo Angleži, in naše pisanje pa počenje ne bo zategadelj prav nič bolj izvirno in slovensko, če ne bomo vedeli, kaj pišejo in počno drugi. Slomšek nas tudi v tem oziru lahko uči, ker se je kot slovenski pedagog tudi drugje rad učil, kadar se je česa naučiti mogel.

2. Vse različno pedagoško prizadevanje mora biti med seboj urejeno. »Šola, cerkev in pa očetova hiša se morajo za roke držati,« je napisal Slomšek. Kako pa je s tem danes? Najprej: šola in cerkev! Tisto soglasje, ki ga je ustvaril Slomšek, so skalile burje, ki so zavihrale kmalu po njegovi smrti. Nastala je znana borba med učiteljem in župnikom, boj za oblast na naši vasi. Ni šlo tu za kako pedagoško načelo. Namesto da bi šola oba partnerja družila, ju je razdvajala. In še danes ju. Nedavno mi je nekdo odkril, da se n. pr. marsikak učitelj bori za strnjeni uk le zato, ker gleda v njem boj proti verouku, ki da se ne da strniti v delovno enoto, ker ga uči druga oseba. Meni je to bilo doslej čisto pedagoško vprašanje. Toda če zveste nekaj takega, vam mora zavreti kri. Kdor prihaja s takimi nameni v našo pedagogiko, seje ljujko v pšenico in gotovo ne služi slovenski pedagogiki.

Dejstvo je, da prepad med učitelji in župniki še ni zasut. Kako ga premostiti, da se bosta šola in cerkev za roke držali? Nekdo mi je pred kratkim dejal: Duhovščina naj bi šoli, v kateri tudi sama deluje, skušala čim bolj dvigniti ugled s tem, da bi n. pr. s prižnice ljudem razložila pomen šole. To se pravi: delala naj bi isto, kar je morala delati v Slomškovi dobi in prej. A takrat šole ljudem ni mogla priljubiti in je danes ne bi. Če naše ljudstvo tudi danes šole ne mara, se moramo vprašati, ali nimamo tudi tukaj opravka z nekakim instinktivnim odporom proti šoli, za katero ljudstvo zopet čuti, da ni njegova. Če je tako, pa je treba najprej šolo zopet ponašiti, da jo bo ljudstvo moglo vzljubiti in morda se bosta v dobri in pravi ljudski šoli zopet laže našla oba stanova, ki imata v njej opravka . . . Morda se bosta učitelj in duhovnik laže našla p r i ljudstvu, kakor pa se moreta p r e d njim.

3. Kadar govorimo o potrebi po enotnosti vsega našega pedagoškega prizadevanja, ne smemo spregledati še nečesa. Nujno potrebno je tudi

večje soglasje med ustanovami in med osebami, ki si v izobrazbenem prizadevanju slede. Oglejmo si razmerje med različnimi vrstami šol! Vsaka izmed njih vidi le svoje delo, ne morejo se povzpeti do spoznanja, da morajo vsaka po svoje nuditi pomoč pri isti kulturni rasti in zastopnikom iste ljudske celote. Kako bi to tudi bilo mogoče, dokler niti učitelji različnih kategorij ne morejo umeti, da bi ves učeniški stan moral biti »v ljubezni združeno Eno!«

Mnogo je temu kriva prosvetna politika, ali morda bolje, pomanjkanje pametne prosvetne politike, ki bi znala ves šolski sistem tako zamisliti in urediti, da bi ne bilo toliko zaprek na vseh koncih in krajih. Ne znamo namreč gledati celotnega pedagoškega problema in se vprašati, kaj pomeni ali naj bi pomenila v celoti našega izobrazbenega prizadevanja ljudska, kaj meščanska, kaj srednja, kaj strokovna, kaj visoka šola. Če le krpamo, sedaj tu, pa zopet tam, bi bil pravi čudež, ko bi vse soglašalo in se lepo ujemalo. Kako lepo pa si je v svojem času vse šolstvo na naši vasi zamislil Slomšek!

4. Kako pa to, da je Slomšek pred sto leti znal, česar mi danes ne znamo? Ker je taka vprašanja mnogo študiral, o njih mnogo razmišljal. Ni se sramoval kot gimnazijec obiskovati tečajev za bodoče učitelje, kjer je mogel študirati pedagoška vprašanja, kakor je to bilo v njegovi dobi pač mogoče, pa tudi pozneje ni opustil pedagoškega študija.

Mi smo pa danes proglasili dejanje za prvo, pozabili pa smo, da mora vsako dobro dejanje biti tudi dobro p r e m i š l j e n o dejanje. Saj je resnica, da je v pedagogiji najvažnejše, če znaš o pravem času kaj pravega storiti: poučiti, posvariti, pohvaliti, kaznovati, dati pobudo. Če si zares pedagog po milosti božji (pravi »umetnik« in ne le »rokodelec« v žametnem jopiču, kakor bi dejal I. Cankar), ti bo tvoj pedagoški genij že svetoval, da ne boš pravilno zadel le v nekaterih posameznih primerih, temveč tudi v celotnem svojem pedagoškem delovanju. Kajti kaj pomaga še tako sijajen pedagoški ukrep, če mu v naslednjem trenutku sam odvzameš učinek, ker z naslednjim ukrepom nisi tako dobro zadel. Bog pomagaj, nismo genialni pedagogi! Zato pa moramo to, kar nam manjka, po možnosti nadomestiti z dobro refleksijo, z razmišljanjem. Pri tem pa nam pomaga pedagoška teorija, prav tista panoga našega pedagoškega življenja, ki jo danes iz nekake mode tako radi odklanjamo. Slomšek je ni odklanjal in tudi v tem je razlog, da je v pedagogiki nekaj storil. —

Vobče pa je najlepši nauk, ki nam ga lahko danes Slomšek da: Tudi v pedagogiki mislimo i n delajmo, eno i n drugo! Študirajmo pa tudi pedagoško zgodovino, tudi Slomškovo pedagogiko, pa se bomo iz nje naučili še marsičesa!

Dogodek iz Slomškovega življenja: Na dan sv. Marka, dne 25. aprila l. 1846., zgodaj zjutraj je prišel v Celje za opata. Za njegov prihod nikdo ni vedel. Še dneva ni nikomur, niti svojim ožjim prijateljem in znancem v Celju naznanil. Na tihem, brez slavnostnega sprejema je hotel priti — brez pozdrava in drugih ceremonij. Tudi v tem nam je lahko Slomšek zgled duhovne veličine.

Krekov načrt za prosvetno delo

(Dalje.)

Kako neki bodo izobraževalna društva tej svoji nalogi kos? Gotovo ne samo z občnimi zbori in sejami. Možnosti je več, a »našim društvom manjka redno ene važne reči: načrta za naprej. Redno delo — branje časopisov, knjižnica, pouk v petju, gre pač samo od sebe; izredno delo pa potrebuje načrta. Med tako izredno delovanje spadajo: predavanja, predstave, veselice, izleti, socialni kurzi. Odbor se mora za naprej preskrbeti, da se v tem oziru doseže društveni namen« (DK = Društveni koledarček za 1907, 39). Načrt za naprej je potreben. Oblike dela v izobraževalnem društvu pa so: branje časopisov, uporaba knjižnic, pouk v petju, predavanja, predstave, veselice, izleti, socialni kurzi.

Branje listov tudi spada v izobraževalno delo in lahko vodi k lepemu uspehu. »Izkušnja nas uči, da že mladeniči najrajši segajo po dnevniku, ker jih zanimajo novice. To je snov, katero razume tudi najmanj izobražen človek. Tu se sedaj začenja izobrazba v teh društvih. Dnevnik bodi voditeljem izobraževalnega društva nekaka zakladnica za predavanja. — Napeljuje naj mladeniče, da znajo sčasoma umevati tudi stvari, ki se obravnavajo v uvodnih člankih in političnem pregledu, pred vsem pa jih opozarjaj na gospodarske razprave. Snov za poučno predavanje da lahko vsaka mladeničem neznana beseda. Lahko se vprašuje, lahko si da voditelj napisati izraze, ki jih čitatelji niso razumeli in razlagajoč take tuje izraze ima že snov za poljudno predavanje.«⁶ (S 6. septembra 1902.)

Pri samem branju listov se delo izobraževalnega društva ne sme ustaviti. To je lahko začetek, lahko je dober uvod v nadaljnje delo, priti pa mora še kaj. V društvih naj se tudi vzgaja estetski čut. V ta namen naj služi knjižnica, petje, društvene igre in še kaj. »V izobraževalnih društvih se naj goji leposlovje. Dajejo se naj mladeničem dobre zabavne knjige, pred vsem take, ki niso čisto leposlovne, ampak kjer je leposlovna tvarina združena tudi s poučnimi spisi.« (S 6. IX. 1902.) Menda se je Krek bal, da bi samo leposlovje utegnilo zavajati mlado domišljijo v kak nestvarni svet, da bi za strog študij ne ostalo zanimanja. Tej nevarnosti niti mi danes nismo ušli. V rokah naših ljudi sicer še dobite kako zabavno ali drugačno »povestno« knjigo, ki jo bero zgolj zavoljo zgodbe (fabule), do branja poučnih, strokovnih, znanstvenih spisov pa jih težko pripraviš. Krek je zaradi tega od vsega početka hotel družiti oboje: »dulce« in »utile«. Z opozoritvijo na »Dom in svet« je hotel pokazati primer takega beriva; torej menda ni hotel imeti obojega združenega v istem spisu — tako bi čisto leposlovje vobče odklanjal — temveč vsaj v isti knjigi. Drugače povedano: mladina naj bere tudi čisto leposlovje, prav tako pa poučna dela.

⁶ Podobno predavanje »o pomenu tujk« je imel Krek sam v SKSZ v Ljubljani 10. I. 1905 in je dosegel velik uspeh. Prim. S 12. I. 1905.

»Potem bodi povsod tudi p e t j e. Mi imamo žalibog toliko kvantarskih pesmi, ki stoje na strašno nizki stopnji sramu in omike, da je zadnji čas, ljudsko dušo dvigniti na ono stopinjo, kjer so zadnje p o š t e n e narodne pesmi. Tako se poživi usihajoči vir narodnega pesništva.« (Prav tam.) Poživeti usihajoči vir narodnega pesništva! Širje: buditi ljudsko dušo zopet k intenzivnejšemu umetniškemu doživljanju, ki ga mori sedanja strojna doba in zato »naj se goje v teh društvih tudi govorniški, pisateljski in risarski tečaji ter dramatične predstave«. (Prav tam.) Vse to naj služi umetniški izobrazbi, dasi mora služiti tudi praktičnim potrebam. Krek sam je vodil v Ljubljani govorniški tečaj, pospeševal je ljudsko dramatiko, o pisateljskih in risarskih tečajih pa ni iz njegove prakse nič znanega. Vendar je misel kot taka nad vse zanimiva.

Danes naša društva še največ igrajo. Na žalost pa z njihovim igranjem ne moremo biti vedno zadovoljni. In vendar ima dramatika lahko velik pomen za izobrazbo društvenikov, najbolj tistih, ki sami poskušajo igrati. Vobče pa niti ni treba, da bi morali javno igrati. Na Angleškem in Danskem v društvih često drame le bero. Vsekakor pa moramo nastopati proti vsaki površni pripravi. Poslušajmo Kreka: »Glede na predstave poudarjamo čim najbolj živo, da naj se igralci redno uče, in imajo najmanj dve igri dobro v spominu. Če se hočejo igralci res izobraziti za svoj posel, nikakor ni dovolj, da se uče samo za tisto igro, ki je ravno namenjena za predstavo. Uče naj se sploh, da bodo znali nastopiti. Kdaj nastopijo, je drugo vprašanje« (DK za 1907, 40), nikakor pa ne prvo in ne bistveno.

Tudi i z l e t i lahko služijo izobrazbi, a biti morajo dobro pripravljeni. Krek je rad vodil svoja društva na Rožnik, na Šmarno goro in drugam. Tamkaj je mogel večji množici kaj povedati, v članih je krepil zavest solidarnosti, vsak društvenik pa je mogel videti, da ima po deželi mnogo enako mislečih tovarišev, kar je samo po sebi lahko močna vzpodbuda za nadaljnje delo.

*

Stržen društvenega dela pa so predavanja in razni tečaji, zato se je o teh tudi Krek najbolj razpisal. Želel je, da bi vsako društvo priredilo vsaj eno predavanje mesečno (D 18. X. 1906, str. 657), a »z vsakim predavanjem mora biti združen razgovor, pri katerem ljudje lahko vprašajo, kar jim je nejasnega, ii kjer je le količkaj mogoče, tudi praktiški poizkus« (D 8. III. 1906, str. 146); mišljene so pač razne praktične demonstracije.

Raje ko sama predavanja je tudi Krek videl razne tečaje ali kurze. Največ je govoril o socialnih tečajih. Te je sam opisal: »Socialni kurz je reden poduk v kaki tvarini iz družboslovja. Loči se od predavanj, ker pri predavanjih tvarina ni sestavno izvrščena; govori se zapored o najrazličnejših stvareh. Prav za prav so predavanja tem zanimivejša, čim raznovrstnejši je njihov predmet. Socialni kurz obdeluje sestavno, pregledno izvrščeno svojo tvarino od osnovnih pojmov do konca. Pri predavanjih ne zahteva predavatelj od svojih poslušalcev drugega, nego da ga marljivo

poslušajo. Pri socialnem kurzu pa ne sme biti le poslušalcev, marveč morajo biti učenci, ki se s svojim duhom vgloblje v stvarino. Zato mora predavatelj biti v ozki zvezi z njimi, mora se razgovarjati o razloženi stvarini in jo primerno ponavljati. Predavanja so tem veličastnejša, čim več je poslušalcev, pri socialnih kurzih število udeležencev ni glavna reč, marveč edino to, koliko so se v njih res naučili.« (DK za 1906, 62 sl.)

Tukaj govori Krek le o socialnih tečajih, ki so »reden pouk v kakí stvarini iz družboslovja« (sociologije). Ob drugi priliki so mu bili v mislih »socialni kurzi in sploh razne šole, ki naj se vrše po društvih: pouk o šolskih tvarinah, o naravoslovju, gospodinjstvu, kmetijstvu, risanju, raznih jezikih, pravnih stvareh...« »Naš glavni cilj v izobraževalnih društvih pa morajo biti ravno take redne šole.« (Društ. kol. za 1907, 40). V drugi zvezi je govoril o kmetijskih tečajih, dasi se je spotaknil ob besedi »tečaj«: »Kdo more razumeti, kaj je kmetijski tečaj? Nerazsodno je prevedena latinska beseda kurz, ki pomenja v tem slučaju prav za prav vrsto. Namesto kmetijski tečaj bi bilo pač umljujejše reči vrsta kmetijskih predavanj ali kratka kmetijska šola, da bi vsaj pošten krščen človek vedel, za kaj gre.«* Prav tako je sam poznal govorniške in še razne druge tečaje ali kurze. Z vsemi temi besedami: tečaj, kurz, kratka šola in podobno je torej mislil približno isto, namreč pouk v kaki zaključeni snovi. To je pač nekaj takega, kar Angleži imenujejo »tutorial class«⁷ in čemur bi mi po domače rekli »učni« ali »študijski razred«. To je ustanova, ki bi zbrala neko število učencev, kateri bi hoteli kar koli študirati, ter bi si našla učitelja, ki bi tega učil. Seveda pa je kaj takega izvedljivo samo tedaj, kadar je tak učitelj na razpolago. Kadar ga ni, pa si je treba pomagati s skromnejšo ustanovo, s tem, kar bi mi danes imenovali »študijski krožek«. Tudi Krek je tega svetoval, kadar ni bilo mogoče urediti »razreda«: »Kjer ni dobiti strokovnjaka, da bi učil, se lahko napravi tako-le: Fantje in možje, ki bi se radi učili kmetijstva ali naravoslovja ali zemljepisja, naj si dobe pripravnih knjig, ki jih imamo tudi v slovenščini; vsak naj ima svojo — revnejšim naj tudi društvo pomaga v tem oziru. In potem naj skupno bero dotično knjigo in se koncem vsacega poglavja ali odstavka razgovarjajo o tem, kar so brali...« (DK za 1907, 40 sl.)

Največ je Krek seveda govoril in pisal o socialnih tečajih, kjer naj bi se učilo družboslovje. Za te je tudi sestavil »nekaj načrtov, ki se po njih lahko pripravi učitelj, in ki se tam, kjer so razmere za to ugodne, more razdeliti tvarina celo med več oseb«. (DK za 1907, 43—52.) V glavnem je to le vrsta naslovov posameznih predavanj, razdeljenih v tri skupine: za kmečko ljudstvo, za delavsko ljudstvo in za dekleta. Pripomniti je treba, da je vzel snov zelo široko. Za kmečke ljudi je n. pr. sestavil 104 točke, od katerih je po njegovem vsaka obsegala vsaj po eno predavanje. Vse točke je razdelil v 12 skupin, katerih naslove naštejmo:

* D 8. III. 1906, 145.

⁷ Gl. o »Prosti pošolski vzgoji ali vzgoji odraslih na Angleškem« v »Času« XXXIII (1938/39), 249 sl.

- A. Zgodovina kmečkega stanu. (8 točk.)
- B. Kdo naj pomaga? (8 točk.)
- C. Stranke. (10 točk.)
- Č. Država in kmet. (9 točk.)
- D. Dežela in kmet. (10 točk.)
- E. Občine in kmet. (8 točk.)
- F. Sovražniki kmečkega blagostanja. (9 točk.)
- G. Temeljni nauki sociologije. (7 točk.)
- H. Strokovni pouk. (8 točk.)
 - I. Pravo. (9 točk.)
 - J. Zgledi. (9 točk.)
- K. Zadrugništvo. (9 točk.)⁸

Podoben je načrt za delavce in za dekleta.

Načrt sam kaže dovolj jasno, da je z njim Krek pomen naziva socialni tečaj precej razširil in da je postavil v načrt marsikaj, kar nikakor ne spada strogo v pouk iz družboslovja, dasi je učencem socialnega tečaja prav potrebno. Tak tečaj je lahko bil ali postal središče društvenega prizadevanja, saj je v glavnem nudil to, kar je Krek imenoval splošno izobrazbo. Manjka pa vendar še to in ono, kar bi razen morebitnega strokovnega pouka spadalo v izobraževalno društvo. »Saj ljudska duša ima toliko potreb, želja, zmožnosti in nagnjenj, katerih ne smemo zanemariti«, da povemo s Krekovimi besedami. Krek sam je kot predavatelj znal ustrezati tudi vsemu temu. Saj je govoril in predaval o vsem mogočem, kar je moglo ljudi zanimati in jim biti kakor koli v prid.

Oglejmo si še, kako si je Krek podrobneje predstavljal delo v socialnih kurzih. »Tvarina ... mora biti vzeta iz družboslovja. Za začetek se morajo povsod tolmačiti prvi pojmi o družbi sploh, o rodbini, narodu, državi. Pojasniti je treba zgodovinski razvoj posameznih slojev, razložiti нравna načela, ki morajo vladati v družbi, in na ti podlagi študirati tedanje socialne bolezni. Zgodovinsko je treba pri tem razložiti posamezne preosnovne smeri: socialističko, liberalno itd. Poduk v tem mora biti strogo objektiven. Poslušavci morajo sami priti do sposobnosti, da kritičko ocenijo te smeri. Umevati morajo njihov postanek iz razmer, v katerih so se rodili in pri vsaki točno razlikovati zdravo jedro od nezdravih prituklin. Socialni kurzi morajo vzgajati misli, ne pa strasti.

Nadaljevanje se mora ozirati na razmere, ki v njih žive poslušavci; treba jih je učiti tako, da morejo v življenju uporabljati, česar so se naučili. Na kmetih mora biti prva naloga vzgojiti razumnih občinarjev. Občine so ognjišče vsemu socialnemu delovanju. Treba je torej mladence in moške seznaniti z občinskimi zakoni, da spoznajo sedanji delokrog občin, da jim ideja samouprave dejansko preide v meso in kri in da se

⁸ To je načrt za socialni tečaj, ki torej ni temeljna oblika izobraževalnega dela. Danes iščemo še bolj temeljev, ustvariti hočemo najprej osnovo, na katero bi mogli razne tečaje šele graditi. Kako bi se to dalo storiti, gl. v mojem članku »Vprašanje ljudske vzgoje pri nas«. »Čas« XXXIV (1939/40), 328 sl., 378 sl.

zavedajo tudi, koliko se mora občinska samouprava še razviti, raztegniti, da bo dosegala svojo nalogo. Iz zmisla za občino naj zraste zmisel za deželo in državo.

Delavstvu je treba pred vsem točnega pojma o strokovnih društvih. Socialni kurzi jim morajo dati spretnih strokovnih voditeljev, govornikov in agitatorjev. Seveda je njim in rokodelcem potrebno tudi spoznati nanje se ozirajoča določila obrtnega zakona. Rokodelci se morajo tudi učiti, da postanejo sposobni povspeševati in voditi stanovske organizacije.

Da je potreben končno tudi praktiški pouk v knjigovodstvu in v poslovanju raznovrstnih gospodarskih zadrug, se umeva samo po sebi.« (DK za 1906, 63 sl.)

Kako pa tečaj ustanoviti? Najti je pač treba učence in učitelje, to je prvo. »Socialne kurze naj obiskujejo nadarjenejši mladi društveni člani. Pri delavskih društvih je naravnost potrebno, da se jih udeležujejo tudi delavke in se tako iz njihovih vrst vzgoje zavedne govornice in agitatorice.« (DK za 1906, 64.) Obiskujejo naj tečaje po Krekovi zamisli nadarjenejši fantje in vsaj pri delavcih tudi dekleta; kmečkih deklet po vsej priliki še ni upal odtezati domu in družini ter jih vlačiti v javno življenje. S tem pa še ni rečeno, da naj se slednje društvenega življenja vobče ne bi udeleževale. V gornjem je govor o socialnih tečajih, ki naj bi bili višja oblika izobraževalnega dela, namenjenega izbranim društvenikom in kasnejšim javnim delavcem (občinarjem, zadrugarjem, prosvetarjem...). Za te je pač Krek upal dobiti po vaseh dovolj delavcev med moškimi in zato žensk ni hotel trgati iz doma in družine. Pri delavcih je drugače: mlada delavka je že po svojem delu iztrgana iz domače hiše in popolnoma deli usodo moških, zato naj se pa tudi z njimi bori za izboljšanje.

Udeležence je seveda treba najti in jih za delo v tečaju, ki ni lahko in terja neke žrtve, pridobiti. To bi moglo napraviti društvo, ki bi po Krekovi misli itak moralo imeti povsod po vaseh in okrajih svoje zaupnike. (DK za 1907, 41 sl.) Priglašenci bi se morali resno lotiti dela. »Načelno mora veljati določilo, da se vsak, kdor se vpiše, s častno besedo zaveže, da bo kurz tudi obiskoval in torej brez zadostnega razloga ne bo opuščal; sempatja bi se morda dala v tem oziru vpeljati kaka denarna kazen v društvene smotre. Med kurzom naj se redno nihče ne sprejme.« (DK za 1906, 64.)

Teže je pač najti učitelja za take tečaje. Kje jih dobiti? »To je najtežje vprašanje, ker tisti, ki jih moramo pozivati, večinoma ne marajo slišati o tem. Izobraženci so večinoma zelo slabo poučeni o družboslovnih tvarinah; to čutiti bi pa morali, da jim je v tem oziru treba študija. Knjig se dobi dovolj; in ko bi študirali sami, bi hkratu lahko učili druge.« (Prav tam.) Izobraženci, če so zares izobraženci, so dolžni sodelovati pri izobraževanju ljudstva. Zato pa jim je seveda treba študija, kakor to naglašava Krek, in pa volje ter zavesti dolžnosti. Krek sam si je take izobražence skušal vzgojiti iz dijakov, akademikov in bogoslovcev. Najbolj je

še znana njegova »metoda Sv. Jošta«: zbiral je dijake pri Sv. Joštu nad Kranjem ter študiral z njimi pereča vprašanja. Razen tega pa je Krek jemal »dijaka s seboj k svojim kurzom, predavanjem in shodom, vpeljal ga v umevanje naših socialnih, političnih in kulturnih razmer, ustanavljal osebne stike dijaka z voditelji izobraževalnih in strokovnih društev in s posameznimi člani. Naš dijak je tako postal šele živ člen v verigi naše organizacije, rasel z našo organizacijo, se učil praktično in zraven tudi uporabljal svoje znanje kot predavatelj, režiser itd. . . . Marsikdo se je s tem rešil tega, da bi pripadal enkrat h kakšni stanovski kasti, in utrdila se mu je misel, da zdrave razmere v deželi bazirajo na medsebojnem umevanju in poznavanju posameznih stanov. Zlasti je seznanil dr. Krek dijaka z delavcem, tem velikim svojim prijateljem.«⁹ (Dalje.)

Iv. Andoljšek

Didaktični materializem — najhujša bolezen našega šolstva

(Dalje.)

3. Obrazovalni proces — obrazovati

Doslej sem ugotovil, da se imenujejo obrazovalne dobrine tiste dobrine, ki imajo v sebi utelešene obrazovalne sile.

Vsaka dobrina ima svojo silo (duha). »Duh pa ni isto, kar je snov (tvarina), tudi ni isto kar subjektivni doživljaj, ko se pečaš s to ali ono dobrino« (Ozvald).

Človek je po svoji duhovni strani tak, da teži za vrednotami, ker bi rad spoznal smisel vsega, »kar koli pod soncem se kreta« (Zupančič).

Prav v tej težnji za vrednotami in v iskanju smisla vsemu, »kar koli pod soncem se kreta«, je vir obrazovanju.

Pri vsakem obrazovanju nastopa nekdo, ki obrazuje — učitelj (obraznik), nekdo, ki ga obrazuje — učenec in to, s čimer obrazuje — obrazovalna dobrina.

Kadar učenca ob obrazovalni dobrini tako vodimo, da se obrazovalna dobrina z nezmanjšano silo prelije v duhovno plat njegove duše in oplodi zasnove, govorimo o obrazovalnem procesu. Ako se obrazovalni proces izvrši uspešno, nastopi plodoviti moment, ki je odvisen od pravičnega postopanja, pravega trenutka, dednih zarodkov (vsak ni za vse) in od strukture obrazovalne dobrine. Kerschensteiner pravi v knjigi »Das Grundaxiom des Bildungsprozesses«: Uspešno obrazovanje posameznika je mogoče samo s takimi obrazovalnimi dobrinami, katerih duhovna struktura je v celoti ali vsaj deloma slična strukturi in razvojni stopnji posameznika.

»Obrazovati pomeni torej toliko kot klicati v mladini na plan sile duha in jih krepiti, da bo razumela kulturno življenje (ki je življenje duha).« Ozvald.

⁹ Prim. »Ob 50 letnici dr. J. Ev. Kreka«, 46 sl.

Treba pa je poudariti, da se tudi obrazovanje ne vrši igranje, ker obrazovalne sile kakega predmeta ne leže na površju, da bi se dale polizati, nego sladko jedro leži v trdi lupini, kajti študent je nekdo, ki se trudi, kar pove lat. glagol *studere* = truditi se.

Da pa bo bolj jasno, kaj mislim pod besedo duh, duhovna stran, naj citiramo iz Ozvaldove »Kulturne pedagogike«, str. 97 in 98, sledeče vrstice Posamič imajo besede telo — duša — duh sledeči pomen:

a) Telo je živ organizem, sposoben čutno (senzorno) in gibno (motorno) reagirati na vnanje vtise.

b) Duša je celokupnost doživljajev, ki jih srečavamo v naši zavesti in ki jim je vtisnjeno nekaj ženskega, kar bi utegnilo biti povedano že z imenom ženskega spola (duša): ti doživljaji (predstava, čustvo, zaznatek, spomin, pozornost...) se namreč pasivno odigravajo, klicani od telesnega življenja in njegovih potreb, to se pravi, da je tisti, ki jih doživlja, njih pasiven nosilec.

c) Duh je celokupnost (nepsihičnih in zato nezaznatnih) aktov s povsem moško noto (duh). Ti akti (vrednotenje, preudarjanje, hotenje) se ne »odigravajo«, temveč jih naš jaz aktivno izvršuje. Z ozirom na psihične doživljaje in zlasti še z ozirom na gónske utripe so akti duha nekakšen ravnajoč faktor, ki izbira, zavrača, odkazuje smer.

A tisto, kar človeka zares povzdiguje nad podčloveška bitja, je kulturno udejstvovanje duha: bodisi da a) zato sposobni poedinci ustvarjajo nove dobrine v gospodarstvu in tehniki, odkrivajo nove resnice v znanstvu in nove vrednote v umetnosti, oznanjajo dalekosežna načela v politiki ali spasonosne verske zapovedi in prepovedi, opozarjajo na življenjski pomen etičnih norm, iščejo novih poti na socialnem področju — ali pa da b) čim več ljudi posluša in v svojem življenju tudi uvaža vse to.«

Na praktičnem primeru bi osvetlil obrazovalni proces na cepljenju. Ako naj se cepljenje uspešno izvrši, mora biti cepič živ (v biološkem smislu; da je staničevje kambija živo), podlaga tudi živa. Cepljenje mora izvršiti nekdo, ki zna in mora cepiti o pravem času. Podlaga požene hrano v cepič, da se ne posuši.

Prenesimo primero! Učitelj, ki je prežet s pedagoškim erosom in z ljubeznijo do predmeta (prežet z njegovim duhom), prenaša živo silo obrazovalne dobrine v duhovno plat učenčeve duše, ki je pogojena po dispozicijah, da jih »zadoji« z novim duhom in jim pomaga do življenja. Kakor pa mora drevo izvršiti razne fizikalne procese, kolikor so mu lastni, tako se mora tudi učenec truditi in duhovno sodelovati. Tam biološko življenje — tu duhovno življenje, ki je lastno le človeku. Duh oploja duha, tako da učenec najprej razumeva smisel ideje, nato duhovno asimilira.

4. Materializem

Materializem je svojevrstno gledanj ena svet in življenje in ne prizna samobitnosti duha (ne duše), nego išče vzrok psihičnemu dogajanju v materiji.

Sicer materializma v pomenu didakt. materializma ne moremo pri-merjati, ker je v materializmu snov nekaj anorganskega. »Snov« v pomenu učna snov pa je v toliko mrtva (a ne anorgansko mrtva), v kolikor nima živih sil (duha).

5. Didaktični materializem

Termin je menda uvedel Dörpferd v knjigi »Der didaktische Materialismus«. Na vprašanje, kaj je didaktični materializem, bom skušal odgovoriti tako, da bom porabil prej obravnavane pojme: didaktika, materializem, obrazovalna dobrina in obrazovalni proces.

Didaktični materializem je tako naziranje o poučevanju (a ne o tem, kako koža vodiš s pomočjo uka), ki vidi v veliki množini učne snovi smoter pouka.

V šoli didaktičnega materializma ne moremo govoriti o obrazovalnih dobrinah, temveč o učni snovi (tvarini) v tem smislu, da učna snov nima onih živih sil (duha), kakor jih premore obrazovalna dobrina. Učna snov je torej sama sebi namen, kar bi smelo biti morda le v izrazitih strokovnih šolah. Ker je snov sama sebi namen, je to tudi smoter pouka.

Predelati je treba čim več učne snovi; vse gre v širino in ne v globino.

Učitelj, ki poučuje po smernicah didaktičnega materializma, ne vodi učenca ob snovi, temveč predava in učenec bolj posluša kot osvaja.

Pri takem postopanju učna snov res ne more dati iz sebe tistih živih sil, ki jih premore. Snovi je veliko in je treba hiteti, da se predela, ker je to glavni namen pri pouku. Prav ta naglica je škodljiva. Ako poučujemo po smernicah didaktičnega materializma, nečujemo le eno funkcijo intelekta, to je spomin. Spomin se res uri, a še ta ne, ker zaradi preobilnosti snovi tudi spomin odpove. Poudarek je na intelektu, ker snov zamaši vse tiste »kanale«, ki vodijo do globljih plasti človeške duše, kjer je zasidrano čustvovanje, s katerim dojema človek vrednote, in volja, ki naj bi težila za uresničenjem dragocenih vrednot. Šola, v kateri kraljuje didaktični materializem, je res intelektualistično usmerjena.

Močno se ceni čim več golega znanja. To pa seveda ni izobraževalno, ampak mrtvo znanje, ki je prilepljeno v spominu (fiziološki rečeno, so le sledovi v možganski skorji), in nekako presentno znanje, ki ga učenec na zahtevo hitro reproducira. Tako znanje ni kaj prida, ker si ga učenec lahko sam osvoji iz katere koli knjige.

Tudi ocena, dobljena v šoli didaktičnega materializma, ni prava, ker je merilo pri ocenjevanju hitrost reprodukcije in množina znanja. Zrelostno izpričevalo ne pomeni zrelosti v tem pomenu, da bi maturant vodil samega sebe ali pa druge, temveč le kos papirja, ki nudi takemu revežu slabši ali boljši kos kruha.

Učitelj ni duša šole, kakor bi moral biti, in vidi v učencih le material, kakor se radi izražamo, le predava in se ne razgovarja z učenci, da bi ga smeli kaj vprašati. Manjka mu ljubezni. Tudi v njem ni tistega

duha, ki bi ga »gñal«, da bi ga podal učencem zato, ker je notranje prisiljen in mu je delo užitek. V razredu je mrzlo. Tudi njega niso tako vodili, da bi začutil v sebi silo obrazovalne dobrine. Hiteti mora, ker tudi on ni prost, marveč visi nad njim Demoklejev meč — učni načrt.

Pravilno pojmovani učni načrt bi bil skupek obrazovalnih dobrin, ki so primerne duhu šole in razvojni stopnji mladine.

V šoli didaktičnega materializma pa je učni načrt pravi Avgíjev hlev snovi, ki je (če smem tako reči) le materija prav zato, ker je je polovico preveč.

Kakor učenca duši snov, tako učitelja učni načrt. Učitelj mora snov predelati, ker jo učni načrt predpisuje, kajti kakor se učenec boji slabe ocene, ki mu jo lahko dá učitelj, tako se učitelj boji nadzornika, ki »pritisne na gumb«, in učenec že reproducira. Čim hitreje, čim bolj natančno in čim več snovi obnovi, tem boljšo oceno dobita učitelj in učenec.

Vem, da niso niti vsi učitelji taki, niti vsi nadzorniki, a jaz razpravljam o didaktičnem materializmu in slikam oba kot zastopnika tega naziranja.

Mislím, da sem pa blizu resnici, če rečem iz svoje skromne prakse, da jih je precej. (Dalje.)

B. Kajtimar

Nadzorovanje šol in učiteljstva

(Konec.)

V prvih 4 številkah »Slovenskega Učitelja« sem že objavil nekaj zadev iz nadzorovanja šol in učiteljstva, kar pa je nekoga tako bodlo v oči, da je poslal uredništvu posebno pismo, v katerem protestira proti vsebini in se skriva pod psevdonomimom Namjemar. Da mu je mar, to me naravnost veseli. Tisti, ki mu ni nič mar, je slab učitelj in še slabši vzgojitelj; za nadzornika pa gotovo ni človek takih lastnosti.

Kakor sem že v zadnjem članku omenjal, mora nadzornik, ki mu je kaj mar, posvečati pozornost celo temu, kako in kje sedijo učenci. To je potrebno iz higienskih, socialnih in vzgojnih razlogov. Dobil sem šole, kjer so eni in isti učenci sedeli vso zimo pri peči. Da to ni prav, bo vsak razumel. Pa to tudi ne gre, da se učenec peči tišči! Najmanj 80 cm proč od peči smejo sedeti in po nekem redu se vrstiti, da niso vedno isti na gorkem. V šoli mora vladati vsestranska pravičnost.

Prezračevanju razreda, hodnikov in drugih lokalov je posvečati potrebno pozornost. Saj nas na mnogih šolah opominja nos, ki težko prenaša znani in neprijetni šolski vonj. Ob pregledu stranišč se je le nekoliko ozreti po stenah, da se ne prezre tiste proze in poezije, ki so prav pogoste na šolah, ki jih obiskujejo tudi obrtni vajenci.

Morda boste celo našli, da nimajo vrata zapahov, kar sem sam že tudi naletel tu in tam. Pa naj povem še to, da bi ne bilo napačno, če bi šel nadzornik kdaj tudi pod streho. Jaz sem dvakrat v življenju prisiljen

to naredil in se prav nič ne kesam. V prvem primeru sem našel v podstrešju cel kup sena, ki že po požarnih predpisih ne sme na podstrešje, v drugem primeru pa velike kupe razmetanih in raztrganih učil in starih aktov, ki tudi ne spadajo v postrešje. Če niso več za rabo, v peč z njimi.

Med šolska učila spada tudi šolski vrt, ki je na kmetih še prav posebne važnosti, kakor potrjujejo razne kritike, ki jih iznašajo razni poklicani in nepoklicani ljudje. Kjer se zavedajo učitelji, da spada vrt med šolska učila, tam navadno ni pritožb. Vsekakor pa naj vrtu posveti nadzornik potrebno pažnjo in to kot učilu, ki naj ne služi le kokošji in zajčji reji, temveč vzgoji in pouku šolske mladine: sadjarstvu, zelenjadarstvu in cvetličarstvu. To so tri glavne in bistvene panoge. Tudi zdravilne rastline spadajo na šolski vrt. Nekateri priporočajo celo gojenje strupenih rastlin, kar pa ni priporočati, ker so nevarne! Te je bolje pokazati v slikah.

Kjer imajo telovadnico in telovadno orodje, je ob nadzorovanju pregledati to, zlasti zato, če je v dobrem stanju in ni morda že nalomljeno, kar je že večkrat bilo vzrok različnim nesrečam.

Pa še na nekaj bi rad opozoril gg. nadzornike, namreč na šolski obisk. Splošno je znano, da imajo dobri učitelji tudi dober šolski obisk in obratno — slabi učitelji slab obisk. Je pa v prvi vrsti odgovoren za šolski obisk šolski upravitelj. So upravitelji, ki nimajo poguma, ali so toliko zanikrni, da niti staršev ne vabijo k opravičenju, kaj še, da bi jih naznanjali krajevnemu šolskemu odboru. Priznam, da je šolski zakon v tem pogledu zelo zelo pomanjkljiv, zato pa je tembolj potrebno, da storijo upravitelji in nadzorniki vse, karkoli je mogoče, da dvignejo šolski obisk, od katerega je vendar odvisen ves šolski napredek. Za razredni obisk pa je v prvi vrsti odgovoren razredni učitelj. Na žalost pa se še dobijo razredniki in razredničarke (ne razrednice), ki niti zamud ne zaznamenujejo redno dnevno. Le vzemite od časa do časa razrednice v roke pa pokličite, kateri učenci niso bili včeraj v šoli, pa se vam utegne pripetiti, da tisti učenci, ki jih ni bilo v šoli, niso v razrednici zaznamenovani. Pa na pravočasen prihod učencev v šolo tudi pazite. Da to ugotovite, ni treba drugega kot pozvati učence, naj vstanejo vsi tisti, ki še nikoli niso zamudili pouka, in videli boste takoj rezultat.

Končno moram opozoriti še na vedenje zunaj šole. Marsikje ne posevčajo temu vprašanju potrebne pozornosti, pa je le tudi to stvar šole in ne samo staršev. Šolarje je naučiti, da srečujejo ljudi lepo, dostojno pozdravljajo, kar se je na deželi vedno prakticiralo. Pri tem pa je omeniti s pedagoških vidikov, da ne gre otrokom vsiljevati kakih organizacijskih pozdravov. Pozdravljajo naj s pozdravi, ki so ukoreninjeni in običajni med ljudstvom. Pogovoriti bi se še bilo o vedenju učencev in učiteljev v cerkvi, kakor to določajo pravila o izvrševanju verskih dolžnosti učencev narodnih šol, zlasti zato, ker so mnogi napačnega mnenja, da jim tega treba ni, kar pa je zmotno s pedagoškega stališča in zakonskega predpisa. Pa prilično še kaj, za sedaj pa le še: Srečno novo leto vsem, ki se zanimajo za šolo in Slovenskega učitelja.

Nauk o duši

Intelektualna nadarjenost

(Dalje.)

V uporabni in diferencialni psihologiji in pedagogiki pomeni pojem inteligence sposobnost mišljenja in zavestnega prilagojevanja našega mišljenja novim nalogam in položajem življenja, ko je izključeno vsako oslajanje na že znane rešitve, ampak je treba, da se popolnoma samostojno znajdemo. Zato je z inteligenco mišljena sposobnost samostojnega, stvarjalnega mišljenja. Tako pravimo, da je ta zelo inteligenten, oni da ni, tretji je povprečno inteligenten, četrti celo intelektualno zaostal, slaboumen.

Inteligentnost pa se ne krije zgolj s sposobnostjo pomnenja, čeprav se naslanja nanjo in ji je bistvena. Inteligenco vzamemo lahko v dvojnem smislu: kot vrojeno nagnjenost ali dispozicijo za miselno delo (inteligenca v klici) na eni strani in kot določeno stopnjo inteligence, ki se razvija (dozorevajoča inteligenca). Prva označuje dedni dar, nadarjenost, ki jo dobimo ob rojstvu in se ne more nad dano mero razviti. Temelji na fiziološki osnovi, t. j. na podedovani prilagojenosti možganskih celic za miselno aktivnost, ki iz potencialnega stanja preide v udejstvovanje. Tukaj se pač dobesedno — vendar z izjemami, ki povsod potrjujejo pravilo — uresničuje ljudski rek, da »jabolko ne pade daleč od drevesa«. Seveda pa se dispozicija v vsakem primeru ne razvije. To pač zavisi od okoljnih prilik, ki spremljajo razvoj prirodne nadarjenosti — slično, kakor vremenske prilike kaljivo seme v zemlji. Take činjenice so tu: zdravje, socialni in vzgojni vplivi, osebni interes, ambicija i. p. Ob danih okoliščinah, zlasti z vežbanjem se razvijejo te podedovane intelig. dispozicije do polne mere.

Talent pa imenujemo inteligenco, zaokroženo na ožje delovno področje, ki pa je zato toliko intenzivnejša in ki vzbuza pozornost s svojo ustvarjalnostjo. Talenti so podedovane dispozicije v povečani meri. Ločimo več vrst talentov, tako: opazovalni (analitični), kot ga je imel Line, Darwin, Mendel i. dr., odkrivajoči (tega izkazujejo vsi iznajditelji), kot je bil n. pr. Newton, razglašajoči (spekulativni), ki ga izkazujejo vsi veliki filozofi in matematiki (Arhimed i. dr.). — Poleg inteligenčnih talentov govorimo tudi o fantazijskih in spominskih talentih, ki so pa v tesni zvezi z občo inteligenco. K prvim spadajo zgodovinarji in zemljepisci, pa tudi računarji in šahisti, k drugim pa pesniki, glasbeniki, slikarji, sploh kakršni koli umetniki. — Nadarjenost je lahko enostranska ali večstranska (tako je imel Leonardo da Vinci spekulativni in fantazijski talent!).

Genialnost pa imenujemo talent, razvit do najvišje mere, ki razodeva nenavadno originalnost stvarjanja. Njih dela tako prekašajo miselno in umsko sposobnost njihovih sodobnikov, da jih šele kasnejši rodovi prav razumevajo in osvajajo. — Glede na razna delovna področja razlikujemo: znanstveno-filozofske genije (Evklid, Aristotel, Dekart, Newton, Kant i dr.), umetniške (Dante, Goethe, Tolstoj i. dr.), vojaške genije (Cezar, Aleksander Veliki, Napoleon i. dr.).

Intelektualna zaostalost

Sem spada podpovprečna ali podnormalna raven inteligence. Vzrok te zaostalosti je v glavnem defektno razvito možganje zaradi posledic bolezni bodisi ob rojstvu bodisi ob kasnejšem duhovnem razvoju osebnosti, često pa tudi pojavi degeneracije poedinih dedno obremenjenih rodbin. V glavnem se ta intelektualna zaostalost kaže na dva načina: ali v občem slabljenju in zaustavljanju duhovnega razvoja osebnosti na določeni stopnji, navadno ob koncu otroške dobe (infantilnost), ali v defektnosti poedinih intelektualnih doživljanj, kakor: opažanja, predstavljanja, pažnje, pomnenja, mišljenja (slabomiselnost, slaboumnost). Degeneracija žleze v grlu povzroča kretenstvo. Slabomiselnost se javlja lahko v oblikah debilnosti, imbecilnosti in idiotizma.

Debilni se duhovno približujejo normalnim osebam, razen v pogledu mišljenja. Čutila so normalna, tudi opažanje, predstavljanje, pomnenje, pažnja in fantazija, le sposobnost iskanja sličnosti in razlike ter pojmovanja je spočetka oslABLJENA. Zato so za abstrakten pouk nezmožni ter komaj končajo uspešno osnovno šolo. — Tudi pri imbecilnih so funkcije opažanja v redu, pač pa je oslABLJENA pažnja, zaradi česar je tudi pomnenje slabo, dočim o mišljenju v ožjem smislu pri njih niti govoriti ne moremo. Težko se naučijo zaradi pomanjkanja interesa celo govoriti. Potrebni so zato posebne šole in vzgoje v zavodu za slabomiselnost (pomožno šolstvo). — Najnižja oblika inteligenčne zaostalosti pa je idiotizem. Že telesno so prave nakaze in prav tako tudi v intelektualnem oziru. Ne samo, da ne morejo nič misliti, si ničesar zapomniti, celo čutni vtiski ne dovajajo pri njih do efektov, tako da pri njih o duhovnem življenju ne moremo govoriti. Zaradi telesne slabosti se često celo hoje težko nauče in vse svoje življenje presede ali preleže. Navadno jih družba izloči v posebne zavode (azile).

Preizkušanje inteligence

Spoznavanje inteligenčnih sposobnosti je zelo važno poglavje praktične in pedagoške (uporabne) psihologije. Prirodno, potencialno inteligenco sicer ne moremo spoznati, pač pa lahko preizkušamo aktivno inteligenco vsakogar. Ocenjevanje učencev samo še ne more biti merilo njihove inteligence. Prvi, ki je pri učencih poskušal sistematski raziskovati inteligenco, je bil francoski psiholog Alfred Binet. Določil in tipiziral je za vsako leto obseg inteligenčnega dela, ki so ga učenci dotične starosti zmožni vršiti. Sestavil je mnogo različnih vprašanj ali nalog in na raznih šolah preizkušal, katere starosti otroci jih bodo brez velikega naprezanja rešili. S pomočjo zdravnika Simona je tako prišel do normalnih testov za otroke od 3.—15. leta starosti, na katere so otroci mogli odgovoriti v vsakem letu do 75%.

Za primer naj navedem take teste za otroke od 3. do 7. leta starosti. Testi za triletnike so: 1. pokazati nos, oči, usta; 2. ponoviti dve številki; 3. naštetih oseb, ki se vidijo na dani sliki; 4. povedati ime in priimek; 5. ponoviti dani stavek s šestimi zlogi. — Testi za sedemletnike: 1. Pokazati desno roko, levo uho; 2. povedati, kaj predstavlja

dana slika (slika sicer ista kot za otroke treh let, a zahteva je večja); 3. izdelati dve nalogi; 4. imenovati štiri števila; 5. prešteti nekaj mešanih novcev (n. pr. dvo-, dinarskih in poldinarskih.) Če učenec ne reši predpisanih nalog v celoti, je podpovprečno nadarjen; če jih reši, je normalno nadarjen; če pa reši še kakega izmed naslednjih testov, je nadpovprečno nadarjen. Inteligenčni količnik je mogoče točno izračunati. Ako namreč n. pr. otrok reši test za peto leto in še tri naloge od testa za šesto leto (5·3!), a je star šest let, tedaj je njegov inteligenčni količnik: —, t. j. 0.88, itd.

Binet-Simonova skala testov, ki je v prvi vrsti namenjena pariškim otrokom, je morala dobiti v drugih krajih potrebne poprave in dopolnila. Zlasti uspelo revizijo te skale je izdelal ameriški psiholog German. Poleg drugega je dal po šest testov za vsako leto (namesto pet). Poizkusi so dokazali, da ima povprečno (normalno) inteligenco do 50% otrok, dočim 25% otrok niansira iznad, a 25% izpod te povprečne mere. Po teh rezultatih se je tudi ugotovilo, da kulminira razvoj normalnih otrok okoli petnajste, šestnajste leta, dočim nadarjenejših otrok do 18. leta, a manj nadarjenih izpod 14. leta! Razvoj idiotove inteligence ostane skozi vse življenje na stopnji dveletnega otroka, kakor razvoj normalnega otroka do 16. leta, če ni izrednih škodljivih vplivov. Pri Srbih so znani Stevanovičevi testi. Za slovenske otroke se testi še izdelujejo. — Inteligenčno ugotavlja psihotehnika s preizkuševalnimi aparati v poklicnih posveovalnicah.

Govor

Vzporedno s telesnim in duševnim, zlasti pa duhovnim in inteligenčnim razvojem se razvija pri človeku posebna lastnost, da more svoje misli izraziti drugim, to je govor. Razmerje med duhovnim razvojem in govorom se lahko zasleduje stopnjema pri človeštvu sploh po narodnih kulturah, kakor pri človeku pojedincu. Duhovno zaostali narodi ne razpolagajo z bogatim besednjakom; dočim imajo najkulturnejši narodi na sto tisoče besed, pa jih imajo primitivni narodi samo na desetine. Podobna slika se nam nudi, če primerjamo otroški govor na raznih stopnjah starosti in pri različni inteligenci, ki je zavisna po eni strani od prirojenih darovitosti, po drugi pa tudi od okoljnih prilik, v katerih otrok živi. Seveda spadajo pod pojem govora poleg glasovnih besedi še mimika in razne kretnje (nemi govor!) Ta nemi govor dobro služi zastopnikom različnih narodnih jezikov, ki se glasovno ne morejo razumeti, posebno pa še gluho-nemim, ki glasovnega govora ne zmorejo. Kakor se je pri primitivnih narodih pričel govor z imitacijo glasov, ki so jih slišali v prirodi (zlasti z onomatopeičnimi glasovi), tako nahajamo iste primitivne začetke govora tudi pri otrocih v prvih letih življenja, ki razne živali in osebe ter predmete iz svoje okolice spoznajo in poimenjujejo po glasovih, ki jih od njih slišijo, ter se postopno od enobesednega stavka povzpenjajo do večbesednega.

Izobraževanje govora je bitno vezano na pojme, ki se izražajo z besedami v govoru. Besede, zvezane s pojmovno vsebino, postajajo do neke mere čutni in konkretni njeni zastopniki v naši zavesti, ki ji ni treba vedno znova stvarjati ene in iste pojme. Tudi najsiromašnejši jezik najnekulturnejšega naroda je zakladnica in ogledalo njegovega nakopičenega izkustva. S pomočjo govora se to izkustvo prenaša in predaja iz roda v rod. Ker so danes v kulturnem delu človeštva načini duhovnega občenja (tisk, radio i. p.) zelo razviti, se izkustva in umotvori poedinih na-

rodov lahko prenašajo na vse človeštvo in postajajo tako dostopni vsem ljudem in vsem časom.

Samozavest

se počasi razvija v človeku po treh stopnjah: od občutkovne preko duhovne do popolne stopnje samozavesti. Otrok počasi spozna svoj telesni jaz. Šele potem se zave sčasoma tudi duhovnega jaza. Zavestne vsebine poedinca se menjavajo od trenutka do trenutka, a vendar se zavedamo žive spojnice svojega jaza (v sanjah, podnevi, v mladosti pa starosti, v boleznih in po njej!). Zavest o istovetnosti svojega jaza nas dovede do popolne samozavesti in tako tudi do zavesti vseh naših duhovnih komponent (čast, dostojanstvo, krepost, svoboda i. p.), ki stvarjajo zavest o našem socialnem položaju (socialnem jazu).

(Sledi poglavje o čustvovanju.)

Narodna kultura

Prof. Ema Deisinger

Psiha slovenskega naroda

(Dalje.)

Otroci nastavijo na predvečer Miklavževega godu kroznike, sklede, peharje itd., darila pa obstoje večinoma iz igrač kakor: orglic, piščalk, trompet, barvanih mlinčkov na muziko, zadaj piskajočih petelinčkov itd., a poleg tega so zastopane tudi druge raznovrstne otroške igrače za dečke in deklice. Namen tega obdarovanja s piskajočimi in muzicirajočimi igračami pa je, da se deca naveseli in naraduje v spomin na nekdanje vriskanje in piskanje odraslih.

Vršili so se svojčas veliki Miklavževi semnji, kjer je ljudstvo za svojo deco nakupovalo iz lecta vlite velike parklje z močno razkrcenimi nogami, rogovimi na glavi in dolgim jezikom, ki moli iz ust, dalje lect v obliki raznih živali, iz lecta narejene podobščine kmeta, fanta in dekleta. Ti modeli odlitkov iz lecta so ohranjeni in zbrani v veliki meri tudi v zasebnih muzejih. Miklavževi semnji so bili včasih mnogo večjega pomena kakor danes, ko lahko vsak kupi miklavževino v prodajalnah. Od blizu in daleč je prihajalo ljudstvo na semenj kupovat darila, igrače in lectove odlitke, kajti miklavževina se je prodajala izključno na semnju. Tako je bil Miklavžev semenj kar najbolj bogat ter je predstavljal pestro razstavo pravih ljudskostnih izdelkov, torej predmetov, ki so bili tipični za kmečko mišljavo in mu vsebinsko najbolj blizu. Lectovi odlitki v raznih podobah so danes postali pravo narodopisno blago. Še dandanes imamo Miklavževe semnje, ki so jako pestri, a zdrknili so po mestih v ljudsko kramarijo, ker meščani in premožnejše ljudstvo običajno kupuje darila v trgovinah, ki imajo tisti čas posebno okusno in vabljivo opremljene izložbe.

Poleg mičnega in često dramatično zanimivega prizora z Miklavžem v spremstvu angelov in parkljev pri obiskovanju otrok na domu in razde-

litvi daril je omembe vredna tudi šega, da med darili, t. j. igračami, pecivom in sladkarijami, ki jih jim je prinesel Miklavž, ne sme manjkati tudi o r e h o v. Vsa družina s hlapci in deklami je svoječasnno bila na Miklavževo obdarovana z orehi. Otroci po mestih dobe celo srebrno ali zlato pobarvane orehe, ali orehi kot nekaj samo ob sebi umevnega spadajo med Miklavževa darila in morajo biti vmes. Ta šega je tako tesno povezana z narodom in narodopisno tako važna, da ne smemo iti mimo nje, ne da bi razvozljali njen pomen in smisel.

O r e h je bil pri starih Slovencih združen z veliko skrivnostjo in bil posvečen rojenicam. Sadili so ga v bližini kmečkih domov. V njegovi senci so se ob rojstvu deteta zbirale sojenice k posvetovanju, kakšno sodbo naj mu izrečejo. Sojenice so si umišljali kot bele, jako lepe žene s perotni zlatih utev ali labodic. One so imele oblast sodstva o otrokovem življenju. Kaj so mu usodile, kakšno usodo so mu napovedale, dobro ali slabo, srečno ali nesrečno, kdo naj to ve? Zato je bil oreh Slovincem simbol neznane usode. Še danes pravi ljudstvo, ako česa ne more razvozljati, da je to trd oreh. Kot simbol namenjene usode so igrali orehi tudi v ženitovanjskem običaju važno vlogo. Starešina je ženina in nevesto obdaroval z orehi, vsakemu posebej je položil predenj lepo poslikan krožnik orehov.

Orehom, ki so torej značili prvotno Slovincem simbol neznane usode in mladega človeškega življenja, je sv. Cerkev dala tudi verski pomen. Sladko orehovo jedro, ki počiva pod trdo lupino, znači osnovo novega življenja, ki krije v sebi zmago luči nad temo.

Zmago luči nad temo je katoliška Cerkev vedno močno poudarjala. V čas zimskega soncevrata pade namreč praznik Kristusovega rojstva. Orehi naj zatorej pomenijo tudi zmago krščanstva nad temino poganstva. Ob orehih, ki jih dobe otroci med Miklavževimi darili, naj se zavedo, da bo kmalu napočil praznik rojstva Gospodovega, ki je prinesel svetu luč in odrešenje.

Orehi povezujejo v sebi torej oba simbola in pomenijo v zvezi s tem otroškim praznikom zmago luči nad temo. (Dalje.)

Pavle Kveder

Telesna vzgoja, mladina in šola

(Konec.)

Skromnost in zmernost

Kdor hoče postati čvrst in utrjen, mora biti skromen in zmeren. To dvoje je tudi predpogoj zdravja. Razvajenost je leglo mnogim slabostim, ki jih zlasti zdaj ni malo. Razvajen otrok ali odrasel, ki ima vsega v izobilju, kar poželi, gotovo ne bo zmožgal prenesti zahtev, ki jih terja od človeka življenje. Polagoma se bo moral navajati na življenjske trdote s telesnimi vajami in s temi utrjevati telo in duha, obenem pa odvajati mehkužnosti, ki je le nujna posledica razvajenosti. Zpomnimo si, da nam telesne vaje nudijo v tem oziru mnogo pozitivnosti. Kdor marljivo in redno goji telesne vaje, je prisiljen živeti skromno. Mora se odrehati uživanju in nezmernosti, ker le v skromnem in zmernem življenju bo lahko ostal telesno in duševno zdrav in močan. Brez zdravja, utrjenosti in popolnega obvladanja svojega telesa pa ne sme in ne more računati

na kak stalen napredek in uspeh, najmanj pa pri telesnih vajah (telovadbi, športih, igrah itd.).

Skromnost in zmernost lahko vzbudimo in večamo. Zelo uspešen način za to je planinarstvo in taborjenje, zlasti za mladino. Planinec ali tabornik je prisiljen živeti preprosto — mnogokrat spi na dišečem senu namesto v mehkih pernicah, da, celo trda tla, klop mu je včasih zasilna postelja. Tudi hrana je navadno na daljših izletih ali taborjenjih kaj preprosta. Taborniki in planinci si morajo navadno sami nabirati drva, kuriti in si sami pripravljati jedi — kar si skuhamo, to jedo. Pa vendar, koliko dobre volje je prav med ljudmi, ki radi obiskujejo naše gore in našo lepo slovensko zemljo in žive sredi njenih objemov nepokvarjeno prirodno življenje. Saj je taborjenje pravo nasprotje našega zmoderniziranega življenjskega načina, ki je vse prej kot naroden. Kakó tako taborjenje dobro dé naši mladini, ki je navadno vklenjena dolgo dobo svojih razvojnih let med zidovi in na razne načine pravilno, največkrat pa nepravilno in preveč zaposlena.

Vse vrline, o katerih smo pokramljali, vsebuje ena: obvladanje samega sebe. Korajža, prisotnost duha, vztrajnost, skromnost in zmernost so last vsakogar, ki se zna povsod in vselej pravilno obvladati. In tak človek je navadno dobro razpoložen, vesel, nasmejan. Tak človek je srečen, pravimo. Je to človek, kakršen bi bil rad vsak izmed nas. To je dosegljivo. Poskusimo pri sebi in pri vseh, katerim smo poslani in postavljeni za vodnike in svetovalce. Treba je potrpežljivosti, dobre volje in veseli, zadovoljni in mladi bomo med mladimi...

Smisel za red

Poleg drugih pozitivnih lastnosti razvijajo telesne vaje tudi smisel za red. Red je prav za prav osnova vseh vaj — posebno še telesnih. Vedeti moramo, da zavisi gladka, točna, pravilna in enotna izvedba mnogih vaj od reda in discipline, ki ju moramo spoštovati, upoštevati in gojiti prav vsi. Želje posameznikov se morajo zaradi skupnosti tej tudi podrediti. Vsak egoizem in vsako samoljubje morata odpasti v dobrobit celote, če hočemo doseči pozitivne vzgojne uspehe s telesnimi vajami. Sprva je težko vzpostaviti red, zlasti pri mladini, ki ne more mirovati v svoji mladostni vihravosti in razigranosti. Počasi se navaja vsak, posebno pa še mlado bitje na red. Treba je skoraj dokazov o potrebi tega, šele pozneje verjame. Zgodi se dostikrat, da se ta ali oni zaradi neposlušnosti ali nereda pri telovadbi ali drugih vajah ponesreči. To navadno odpre pogled vsem, red je vzpostavljen kot bi mignil, žal je morala redu pokazati pravo pot nesreča. No, navadno pa spreten učitelj ali telovadni vodnik kmalu najde pripravno pot do svojih podrejenih. Ti se ga potem ljubeznivo oklenejo, poslušajo njegove zapovedi in navodila — red in disciplina sta našla torej pot med mladino.

Iz šolske zgodovine

Prof. Lojze Potočnik

Zgodovina ustanovitve meščanske šole v Kranju

(Konec.)

Zaradi tega se je morala mestna občina Kranj z ozirom na svoj dopis 538/1 z dne 28. januarja 1938 še enkrat dne 4. junija 1938 z dopisom št. 2748/38 obrniti na prosvetni oddelek okrajnega načelstva v zadevi ustanovitve meščanske šole, češ da ima pripravljene prostore za začetek meščanske šole, s prošnjo, da ukrene vse potrebno, da kralj. banska uprava čim prej odredi ogled teh prostorov, saj je zagotovljen obisk 80 učencev in učenk.

Tako je mogla kralj, banska uprava v Ljubljani šele po ponovnem poročilu okrajnega načelstva v Kranju P. št. 211/3 z dne 9. junija 1938 z razpisom IV, št. 4071/2 z dne 20. junija 1938 na osnovi določb §§ 11. in 12. zakona o meščanskih šolah, § 39. zakona o banski upravi v zvezi z okrožnima razpisoma IV, št. 13144/1 z dne 23. julija 1936 in IV, št. 10630 z dne 27. maja 1938 z ozirom na odlok ministrstva prosvete O. n. št. 48951/1 z dne 4. julija 1928 in odlok velikega župana P. št. 5749/1 z dne 17. septembra 1938 odrediti komisijski ogled za določitev začasnih prostorov za državno meščansko šolo v Kranju, da se bo ugotovilo, koliko bi bili prostori sedanjega starega poslopja ljudske šole po primerni popravi in preureditvi primerni za potrebe nove meščanske šole, in sicer za 5. julij 1938 ob pol devetih v občinski pisarni v Kranju z udeležbo vseh pristojnih činiteljev.

Razpisana komisija, ki so jo tvorili prosvetni inspektor Marko Bajuk kot vodja komisije, banski referent za meščanske šole Rudolf Wagner, zastopnik tehničnega oddelka kralj, banske uprave inž. Emil Navinšek, zastopnica državnega higienskega zavoda v Ljubljani dr. Amalija Šimec, kranjski okrajni načelnik Gašpar Lipovšek, župan občine Kranj Karel Česenj, zastopnika krajevnega šolskega odbora Mihael Jereb in Franja Vodenik, ki je hkrati zastopala dekliško osnovno šolo, okrajni šolski nadzornik Vinko Rupret, zastopnik deške ljudske šole Franc Lasič, se je sestala 5. julija 1938 ob pol devetih v občinski pisarni, od koder je odšla v poslopje stare ljudske šole, kjer naj bi biličasni prostori za novo meščansko šolo, in ugotovila oz. določila sledeče:

1. Z ozirom na odlok ministrstva prosvete O. n. št. 48951 z dne 4. julija 1928 in z ozirom na odlok P. št. 5749/1 z dne 17. septembra 1938 ni več ovire za otvoritev meščanske šole v Kranju, ker se občina Kranj zaveže, da izpolni pogoje iz §§ 11. in 12. zakona o meščanskih šolah. Začasno bo pa meščanska šola nastanjena v starem poslopiju ljudske šole, kjer je na razpolago osem učilnic, risalnica, fizikalna dvorana, zbornica, zadostno število kabinetov, pisarna za upravitelja, soba za gospodinjski pouk in stanovanje za slugo. V poslopiju sta napeljana vodovod in elektrika ter se nahaja zadostno število stranišč. Poslopje je sicer staro, a velikost sob je pač z nekaterimi nedostatki primerna. Pač pa poslopje nima potrebnega telovadišča, igrišča in vrta. Zato se more smatrati za začasno, največ za dobo pet let. V tem času poskrbi občina za meščansko šolo poslopje, ki bo odgovarjalo vsem zakonitim predpisom pod §§ 11. in 12. zakona o meščanskih šolah. Za ta čas bo meščanska šola uporabljala telovadnico v novem poslopiju ljudske šole.

2. Za inventar in učila bo skrbela občina.

3. Za prvi razred se je oglasilo iz kranjske občine 82 učencev.

4. Šolski okoliš nove meščanske šole naj obsega kranjski sodni okraj, t. j. občine: Kranj, Smlednik, Mavčiče, Stražišče, Besnica, Naklo, Predoslje, Šenčur, Jezersko, Cerklje in Preddvor.

5. Meščanska šola v Kranju naj ima obrtno industrijsko smer.

6. Nova meščanska šola naj bo mešana.

7. V šolskem letu 1938/39 se odpre prvi razred s potrebnimi vzporednicami, ostali razredi pa postopoma naslednja leta. V primeru, da bi se oglasilo že za prihodnje šolsko leto predpisano število učencev za drugi razred, naj se hkrati s prvim razredom odpre še drugi razred.

S tem komisijskim ogledom je otvoritev meščanske šole v Kranju popolnoma dozorela, tako da je moglo ministrstvo prosvete z odlokom II, št. 22138 z dne 27. julija 1938 na osnovi §§ 10., 11. in 65. zakona o meščanskih šolah v zvezi s § 24/III. finančnega zakona za leto 1932/33 odrediti, da se v Kranju v dravski banovini odpre v šolskem letu 1938/39 prvi razred meščanske šole, ostali razredi pa postopoma. Vzdrževati pa jo morajo občine: Kranj, Smlednik, Mavčiče, Stražišče, Besnica, Naklo, Predoslje, Šenčur, Jezersko, Cerklje in Preddvor, in to sorazmerno po številu učencev.

Z ozirom na naslednji ministrski odlok je mogla mestna občina v Kranju s svojim odlokom št. 4135/38 z dne 30. avgusta 1938 razglasiti, da se vrši redno vpisovanje v prvi razred in provizorno vpisovanje v drugi razred meščanske šole v Kranju v dneh od 1. do 3. septembra 1938 v stari ljudski šoli v Kranju, in obvestiti o tem tudi vse ostale občine kranjskega sodnega okraja.

Vendar se pouk ni mogel začeti takoj po vpisovanju, ker še novo poslopje ljudske šole ni bilo dokončno urejeno in opremljeno, da bi se mogla tja preseliti ljudska šola iz dosedanjih prostorov in ker je ovirala začetek pouka zakasnitev imenovanja upravitelja in učnega osebja ter priprava učil in tiskovin. Zato je kralj. banska uprava v Ljubljani na prošnjo mestne občine Kranj št. 4188/38 z dne 2. septembra 1938 na osnovi čl. 19.—2. f uredbe o ureditvi ministrstva prosvete z dne 31. marca 1937 s svojim odlokom IV. št. 16342/1 z dne 14. septembra 1938 dovolila, da se začne delo na drž. meščanski šoli v Kranju 1. oktobra 1938, s posebno pripombo, da občina do tega dne po § 11. zakona o meščanskih šolah vse potrebno pripravi.

Kljub prizadevanju mestne občine, da bi vse pravočasno pripravila, se je preselitev ljudske šole v novo poslopje zavlekla. Zato je morala občina novoustanovljeno meščansko šolo začasno nastaniti v prostorih mestne ubožnice na Pungratu, kjer se je dosedaj nahajalo nekaj razredov dekliske ljudske šole, da se je mogel pouk na novi meščanski šoli začeti 1. oktobra 1938.

Ker še ni bilo dovoljenja za otvoritev drugega razreda meščanske šole in ker se je priglasilo pri vpisovanju 31 učencev in učenk za drugi razred, je vodstvo nove meščanske šole z dopisom št. 18/38 z dne 9. septembra 1938 zaprosilo ministrstvo prosvete, da še dovoli, kar je želela tudi mestna občina Kranj, s tekočim šolskim letom drugi razred, čemur je tudi ministrstvo prosvete z odlokom II. št. 27803 z dne 24. septembra 1938 na osnovi §§ 10. in 11. zakona o meščanskih šolah ugodilo. Tako se je mogel kmalu po otvoritvi prvega razreda odpreti še drugi razred meščanske šole v Kranju.

Tako so bile vendarle premagane največje ovire za otvoritev meščanske šole v Kranju, ki so kljub stvarnim potrebam od prevrata sem onemogočevale nje otvoritev, in meščanska šola je začela dne 1. oktobra 1938 sicer tiho in skromno, a vendar z vso žilavostjo in s pravo življenjsko silo delovati. Za nje končno otvoritev in organizacijo pa sta si stekla nevenljivih zaslug takratni in še sedanjí župan mestne občine Kranj, bančni ravnatelj Karel Česnik, in njen prvi ravnatelj Jože Lampe. Prilike v Kranju in nje okolici so jo že od prevrata sem terjale, saj naš srednji stan ni imel odgovarjajoče izobrazbe in vzgoje, zlasti pa še zadnja leta, ko sta se industrija in obrt v Kranju in njeja okolici mogočno razmahnila. Te so tudi zadosten pogoj, kakor je pokazal že prvi začetek, da utegne biti meščanska šola v Kranju ena izmed tistih, ki se jim obeta najlepša prihodnost.

Rafael Zazula

Nekaj snovi za pouk v višji ljudski šoli (Konec.)

Da se ustvari dober prehod iz šolske v pošolsko dobo, je umestno, da učitelj v šoli učence polagoma navaja na čitanje strokovnih listov in knjig. Toda tako čitanje se ne sme izrabljati v ta namen, da učitelj na lahek način izpolni predpisani učni čas, ampak sme nastopiti šele po predhodni dobri obravnavi zadevne snovi. Ako tega ni, potem je čtivo učencem neumljivo in zato dolgočasno ter jih od čitanja strokovne literature odvrača, mesto da bi jih k temu navajalo in pritegovalo. Zavedati se moramo, da strokovni listi niso učbeniki in se v njih objavljajo poslednja ali specialna dognanja, bodisi praktičnega ali teoretičnega značaja. Za umevanje takih sestavkov je potrebna ali bogata izkušnja ali pa zadostno stvarno znanje, torej zadosten pouk.

Često čujemo očitke, da kmet in kmečki otrok nista dovzetna za izobrazbo. Vsak zase si odgovorimo na vprašanje, kaj in koliko storimo, da bi v otroku in narodu željo po izobrazbi dvignili na višjo stopnjo. Vsak zase se potrudimo na vprašanje odgovoriti stvarno in objektivno ter se za kratek čas skušajmo osvoboditi namišljene prosvetne delavnosti med narodom. Na ugovor glede ovir odgovorjam po Fr. Erjavcu sledeče: »Dr. E. Reich, generalni inspektor vsega kmetijskega pouka v bivši Češkoslovaški, pravi nekje, da je na podlagi svojih dvajsetletnih izkušenj prišel do prepričanja, da je pri slabih šolskih vplivih na mladega kmeta in njegovo kmetovanje soudeležen slab učitelj s 40—50%, slabi učbeniki s 30—40%, vse ostalo, to so šolski prostori, njih oprema, učila, vrt itd. pa le z 20—30%.«

Dan za dnem lahko govorimo o potrebi izobrazbe, pa bo vse govorjenje ostalo brezuspešno, ako se ne potrudimo z nazornim in v življenje posegajočim poukom (v šoli in prosvetnih domovih) buditi in krepiti duševne sile naroda.

Prikazani obseg učne snovi se bo marsikomu zdel preobširen, češ da primanjkuje časa in bi druga snov zaostajala. Kar se časa tiče, je upoštevati, da je za pouk prirodoznanstva, higijene, deških ročnih del in praktičnih gospodarskih znanj tedensko na razpolago dovolj učnih ur, zato tudi drugi predmeti niso prizadeti, treba je samo, da se učitelj za vsako učno uro temeljito pripravi, pa postane nemogoče lahko in mogoče. Ako pa učitelj poučuje priložnostno ali celo po želji učencev, potem seveda nastanejo težke motnje in ovire, ob slednje pa se zaradi modernosti nihče ne upa obregniti. Glede obsega učne snovi dodajam še sodbo vseučiliškega profesorja dr. J. Plečnika o sodobni šoli (Mladika 1931, str. 63): »Današnja šola drobniči in mrviči svoje moči, zasedla je preveč okolij (Gebiet), speši v vsem pa zgublja na temeljitosti.« V ljudski šoli ni mogoče obravnavati obilice stvari in pojavov, nujno se moramo omejevati le na nekatere in izbrane predmete, zato pa moramo te obdelati kar moči vestno in temeljito. Ako tega ne storimo, potem postane naše delo golo naštevanje stvari in nima nobene izobraževalne vrednosti. S takim poukom kvečjemu negujemo spomin otrok. Ker pa obilica snovi, ki nima medsebojne povezanosti in povezanosti z življenjem, hitro utruja, povzroča, da se učilnice spreminjajo v mučilnice, namesto da bi bile kraj zanimive in prijetne zaposlitve.

Ni važno in tudi ne potrebno, da otrok zna pri ponavljanju v celoti ponoviti vso predelano snov (nekateri imajo slab spomin, drugi se težko izražajo), važno in potrebno pa je, da učitelj tako poučuje, da s snovjo in metodo pospešuje duševni razvoj otroka in mu od ure do ure in iz dneva v dan odgrinja nova spoznanja. Tudi mi smo se v šolah marsičesa učili in velik del tega in brez škode pozabili. Trajno je vsakomur ostalo le gotovo pojmovanje sveta in prav to je tisto, po čemer se presoja naša izobrazbenost. V ljudski šoli lahko ustvarjamo izobrazbenost le s kvaliteto, ne pa s kvantiteto pouka. Zato ne obravnavajmo preveč, kar pa obravnavamo, obravnavajmo temeljito.

Književne vesti

Aleš Ušeničnik, Izbrani spisi. IV. zvezek. Ljubljana 1940. Založila Jugoslovanska knjigarna. 303 str. — Odveč bi bilo, ako bi še posebej poudarjali pomen, ki ga imajo A. Ušeničnikovi »Izbrani spisi« za nas Slovence v današnjem temnem, razrvanem in blodnem času. Pač pa se nam zdi potrebno, da še posebej poudarimo, da ne vsebujejo le globokoumnih rešitev številnih življenjskih vprašanj sodobnega časa, marveč da

predstavljajo hkrati pravo knjigo o življenju. Zato bi jih moral prečitati vsak naš izobraženež, posebno pa še vsak naš vzgojitelj.

Tudi IV. zvezek Ušeničnikovih »Izbranih spisov« je prav tako kot vsi dosedanji razdeljen v tri dele. Naj navedemo samo nekaj misli o njih in iz njih, iz katerih se nam bo sam po sebi pokazal ves njihov pomen za občo kulturo, za vzgojo pa še posebej. Že v prvi razpravi prvega dela, to je,

ob razmišljanju ob Ciceronu, pokaže Ušeničnik, da poganstvo, dasi ni moglo dati človeštva pravega zadovoljstva, vendarle ni tičalo v toliki intelektualni dekadenci, kakršno predstavlja današnja doba zaradi svojega odpada od Kristusa. Odtod tudi vse zle posledice življenja brez Boga, o katerih govori Ušeničnik v nadaljnjih razpravah. V razpravi Ateist o ateizmu ugotavlja, da je tudi v prepričanem ateistu nekaj umetno narejenega, da se ateist s sofizmom rešuje sile dokazov za bivanje božje in da tudi ateist ne more shajati brez metafizike, dasi jo odklanja. Posebno velikega pomena za vzgojo je v tej razpravi Ušeničnikovo navedanje izjav ateista samega, češ da je dosledni ateist človek brez načel, človek, ki bi se ga bilo treba resnično bati, in da so posledice ateizma res pravi samomor.

Prav tako pomembna za vzgojo so Ušeničnikova razglabljanja ob Paulsenu, to je, razmišljanja o modernem človeku, ki stoji zunaj krščanske Cerkve, ki religijo pozna, a je ne ume. Pozitivisti so mislili, da bo eksaktna veda rešila vsa vprašanja sveta in življenja, vendar so bili na napačnem stališču, kajti z vedno večjim napredkom znanosti se odpirajo nove in še večje uganke. Moderni človek je sicer spoznal, da je tu izhod v filozofiji in veri, in do tu premagal materialistični pozitivizem, a je nato zašel v monizem. Tudi Paulsen je zabredel v monizem in tako začel begati od sofizma do sofizma, da bi ušel spoznanju, kako nemogoče je priznati metafiziko, a ne priznati umske podlage religiozne vere v Boga. Z monizmom je Paulsen prišel tudi navzkriž z vero, saj monizem ni zmožen resnične harmonije z vero; kajti monizem po svojem bistvu zanika transcendentnega Boga, v tem ko je religiozna vera bistveno transcendentna. Če je torej vera res pogoj življenja in če vera, kakor zopet pravi Paulsen sam, s svojo dejavnostjo dokazuje svojo resničnost, tedaj je monizem zanikanje življenja in to zanikanje je dokaz, da je monizem zmotna. Tragika modernega človeka je samoprevara. Vseh zmot je krivo njegovo prezetje duha.

Četudi je znanost modernega človeka tako napredovala, vendar zato moderni človek ni srečnejši. Kako pač, saj je zgubil enotno svetovno naziranje, zašel v intelektualno anarhijo in saj je s tem med duhovi zazijal prepad glede na temeljne resnice, ki so osnova za vsak družabni red, kakor pravi Comte sam. Kajti če ni Boga, je morala le fraza, če ni svobodne volje, so pravice in dolžnosti le fikcija, če ni posmrtnosti, je pravo le sila. Vzrok vsega tega je le greh odpada od Kristusa. Saj je krščanstvo edino svetovno naziranje, ki more zadovoljiti človekovega duha in človekovo srce. A z odpadom od Kristusa je moderna družba izgubila sintezo, enotno svetovno naziranje, edinstvo duha in edinstvo src, do katerega človek ne more priti brez božjega razodetja.

Tako daleč pelje človeka kultura brez vere, to je, kultura brez dogem, ki so vseobsežna načela človeškega življenja in človeškega delovanja, in kultura brez Evharistije, ki je živo počelo edinstva v misljenju in življenju. Kulturni pomen dogem je neprecenljiv. A naturalizem, ki taji vse nadnaravno, sili človeštvo v stran od vere. Smoter kulture je blaginja človeštva. Toda, kjer vlada naturalizem, ni mogoča zdrava in prava blaginja. Naturalizem zameta dejstvo izvirnega greha, zato govori s Rousseaujem, naj se človek povrne k naravi. A kaj pomaga ta povratek k naravi, ko je narava že v izviru slaba. Zato gradi vsa moderna pedagogika, sledeč naturalizmu, na napačnem načelu. To je treba ob teh Ušeničnikovih mislih še posebej poudariti, saj prihajajo naturalistični nazor o vzgoji tudi k nam Slovincem. Največja zmotna naturalizma je njegova tajitev izvirnega greha. Zato mu je vse dobro, kar je naravno. Naturalizem zameta tudi potrebo odrešenja, zato zameta seveda tudi Kristusa, milost, zakramente. Prav tako taji naturalizem moč svetega Duha. Posledice naturalizma so že sedaj zelo žalostne. Zato je tudi s tega vidika prav, da je Cerkev proglasila dogmo o brezmadežnem spočetju zoper največjo herezijo naše dobe — zoper naturalizem, dogmo, ki tudi pri nas Slovincih vedno bolj zmaguje nad naturalizmom.

Vsa ta razmišljanja bi pa ne bila popolna, ako bi Ušeničnik ob njihovem zaključku ne opozoril na pomen zla in na ljubezen božjo. Zlo je sicer temna skrivnost, a svetla skrivnost učlovečenja in odrešenja sije v njo, da poslej ta polmrak ni več tako grozen. To so jako tolažilne misli tudi za današnji čas!

Tudi v drugem delu IV. zvezka svojih »Izbranih spisov« obravnava Ušeničnik občekulturna in za vzgojo še posebej pereča vprašanja. Najprej hoče poudariti, da ni kritika tista ovira, da moderni kritiki ne verujejo v božanstvo Kristusovo, pač pa strah pred vero in pomanjkanje krepke volje. Nadalje pa poudarja, da bi bilo potrebno, da bi se ljudje ob raznih katastrofah zavedali, da vlada v vsem božja previdnost in da so taki primeri veliki momenti v božji pedagogiji, vse trpljenje je namreč preizkušnja, sredstvo božje vzgoje, in sicer za hudobne kazni božja, za dobre pa moč očiščenja. Razen tega je Ušeničnik v tem delu razčistil mnogo vprašanj glede češčenja relikvij, delovanja svetega Duha v Cerkvi, odnosa religije do političnega in socialnega življenja, glede jezuitov in preganjanja redovnikov ter končno glede združitve vseh kristjanov in glede veličine in pomena rimskokatoliške Cerkve za življenje poedincev in za celokupni krščanski svet, vprašanj torej, o katerih smo si večkrat premalo na jasnem.

V zadnjem delu četrtega zvezka svojih »Izbranih spisov« obravnava Ušeničnik še

nekaj važnih vprašanj iz parapsihologije, kakor so n. pr.: hipnotizem, spiritizem, čarobna šibica, slutnja, spomini, drugi vid in stigmatizacija. Tudi v tem delu se kaže Ušeničnik globokega in bistrrega misleca ter resničnega učitelja, ki zna ločiti ljuljko od pšenice, in velikega kulturnega voditelja, ki mu je resnica nad vse. L. Potočnik.

Učne oblike v šolskem delu. Napisal Gustav Šilih. Tudi ta knjiga bo razveselila naše učiteljstvo, saj so v njej strnjeni metodični problemi, ki jih učitelj v šoli dnevno srečava. Pisec poklanja knjigo borcu za boljšo šolo dr. Vaclavu Prihodi ob petdesetletnici njegovega rojstva. Delo izkazuje veliko pridnost v sestavljanju in izčrpanju vseh mogočih organizatornih in metodičnih vprašanj, zadevajajočih šolo in to predvsem ljudsko, osnovno šolo, a tudi srednješolskemu učitelju bo nudilo marsikaj. Njena posebna vrednost je v tem, da je pisec imel kljub veliki načitanosti in navajanju tujega slovstva pred očmi naše razmere in potrebe in jim skušal najti primerne rešitve.

Najprej govori o šolskem razredu ter njegovih dejstvenovalnih oblikah, nato o sklenjenem razrednem pouku, o skupinskem, poedinskem in sestavljenem pouku. Vsako teh zaglavij zajema na sistematičen, izčrpen način. V sodobnih šolskoreformnih strmljenjih pri nas zavzema predvno središčno stališče, kakršno je v Mariboru doslej odlikovalo samo še bivšega urednika »Popotnika« Senkoviča. Na zunaj se zato zdi delo močno natrpano in res ga ne bo mogoče predelati kar na en požirek, ampak zahteva temeljitejšega študija kot tudi prejšnja Gogalova Pedagogika, ki se sicer sestavno in stilno od te močno razlikuje, vsebinsko pa lepo dopolnjuje z organizacijske, didaktično-metodične praktične strani.

Obe knjigi sta jezikovno na splošno neoporečni in naj bi s svojo vrednostjo in porabnostjo pri šolskem in vzgojnem delu pridobili založnici kar največ novih udov v vrstah našega učiteljstva.

Dragotin Kette: Zbrano delo. — Uredil France Koblar. Izdala Nova založba v Ljubljani 1940. Str. LVI + 352. Cena: broš. 90, platno 110, polusnje 130 din. Potreba po novi izdaji Kettejevih poezij se je že davno čutila, saj smo v novejšem času dobili skoraj vse pomembnejše pisatelje v moderni ureditvi in kritični obdelavi. Tako je bil že tudi za Ketteja zadnji čas, da dobimo njegovo celotno delo na novo urejeno in kritično pregledano. Nova izdaja se bistveno loči od obeh izdaj, ki jih je oskrbel A. Aškerc; obsega vse Kettejevo pesniško delo, v kolikor ga je bilo mogoče najti, okoli 30 novih pesmi in še nekaj novih prevodov, vso prozo, v kolikor je godna za tisk, in pesnikova pisma, ki se tičejo njegovega dela in življenja. Urednik je s študijem in zbiranjem skušal najti ključ v pesnikov razvoj; ohranil je sicer dosedanje razporeditev posameznih poglavij, notranja ureditev pa je povsem nova in kaže v mnogočem čisto

drugačno podobo. Številne opombe pojasnjujejo zlasti nastanek posameznih pesmi in odpirajo zanimive poglede v pesnikov oblikovni razvoj. Pesnikovo življenje urednik obravnava v dovolj obsežnem uvodu. Ta uvod gradi zgodovinsko ozadje devetdesetih let preteklega stoletja, odkriva usodne zapletljive Kettejevega zunanega in notranjega življenja in prinaša mnogo novega za slovensko slovstveno in splošno kulturno zgodovino.

Nova izdaja Kettejevega dela noče biti zgolj znanstvena; njen znanstveni aparat je za celoto samo opora in ne namen; tako bo knjiga lahko zajela čim širši krog bralcev. Knjigo priporoča tudi odlična oprema. Novo pesnikovo podobo je z mnogim štukac, zunanjo opremo je narisal akademski slikar Slavko Pengov; poleg tega je v knjigi priložen še zanimiv faksimile pesmi »Noč trudna molči«. Lahko rečemo, da je nova izdaja Kettejevega dela lep slovstveno zgodovinski in založniški dogodek.

Pevska vadnica za nižje razrede srednjih šol. Sestavila Luka Kramolc, učitelj petja in glasbe v Ljubljani in Matija Tomc, profesor v Št. Vidu nad Ljubljano. Kot učno knjigo odobrilo ministrstvo prosvete. Odobrenje velja do konca šol. leta 1943. Cena 32 din.

Knjiga je izšla kot tretja razširjena izdaja prejšnje Kramolčeve »Pesmarice«. Kakor prejšnji dve izdaji je razdeljena v teoretični in praktični del. Teoretični del je nekoliko izpopolnjen ter zelo praktično sestavljen. Ima 51 poglavij, v katerih je kratko in razumljivo podano najpotrebnejše teoretično glasbeno znanje.

Pravilno je, da je podlaga pouku živa pesem. Zato v vadnici ni suhoparnih ritmično-melodičnih vaj, temveč je za vsako poglavje v teoretičnem delu dovolj primerov in pevskem delu. Tako učenec v teoriji ne bo videl suhoparne navlake, ampak bo v pesmih na prijeten način vadil vse ono, kar ga uči teorija.

Pevski del obsega 111 pesmi (13 pesmi več kot v 2. izdaji). Večinoma so to pesmi iz prejšnjih izdaj. Nekaj manj primernih je izostalo, dodanih pa nekaj prav dobrih in uporabljivih.

Pesmi so vzete iz vseh delov države, kar napravi pesmarico zanimivo in pestro. Zelo so pevne, velika večina je namreč narodnih, umetne pa so preproste. Dovolj je tudi gradiva za razne šolske prireditve.

Vadnici je pridejan kratek življenjepis s slikama skladateljev naše državne himne Davorina Jenka in Josipa Runjanina.

Učencem se bo knjiga tako priljubila, da bodo radi posegli po njej tudi v pošolski dobi.

Knjiga sicer nosi naslov: za nižje razrede srednjih šol, je pa zelo uporabna tudi za meščanske, višje ljudske, razne strokovne šole ter prosvetna in pevska društva. Izšla je v banovinski zalogi šolskih knjig in učil v Ljubljani.

Poročila družbenih podružnic

USTANOVITEV PODRUŽNICE SD V ŠKOFJELOŠKEM OKRAJU

Nekatere članice in člani »Slomškove družbe« iz škofjeloškega okraja so se ob ustanovitvi SD v Kranju včlanili v Kranju. Toda izkazalo se je, da od tega niso imeli koristi ne člani ne podružnica, ker se niso mogli redno udeleževati sestankov v oddaljenem Kranju. Ker pa je v škofjeloškem okraju visok procent učiteljstva Slomškovega duha, je že spomladanski sestanek Slomškarjev v Škofji Loki odločil, da se tudi tu osnuje posebna podružnica. To se je uresničilo 20. oktobra t. l., ko je bil v prostorih šole v Škofji Loki ustanovni občni zbor učiteljev Slomškarjev iz okraja.

Zborovanje je otvoril in vodil sklicatelj okrajni šolski nadzornik Kržišnik Ivan.

V uvodnem govoru je objasnil navzočim, kaj nas notranje in zunanje družijo in čemu nam je nujno potrebna organizacija. Mi smo učitelji katoliškega svetovnega nazora. Ta naš nazor se mora očitovati v našem mišljenju in delu. Gibalo Slomškarja bodi globoka krščanska ljubezen in neizprosna resnica. Iz ljubezni do bližnjega naj izvira vse naše udejstvovanje. Resnica bodi kriterij naših besed in dela. Krivico zatirajmo vedno in povsod. Mi priznavamo avtoriteto Boga in Cerkve. Neomejena svoboda je pot v sužnost človeških slabosti. Priznavamo, da smo sami po sebi slabi, a močni smo po božji pomoči. Zato vstran vso malodušnost in plahost. Kot katoliška inteligenca smo dolžni poseči v tok nastajajoče nove dobe. Naše delo pa mora biti odločilno, zato premišljeno in načrtno. V tem udejstvovanju nas mora podpirati naša SD, pa tudi vsak posameznik njo.

Svetniški Slomšek bodi naš vzornik po svoji svetosti in borbenosti za pravice in oživetvorjenje verskih in narodnih načel.

K tem izvajanjem se je razvila daljša debata, kjer so se izkristalizirala razna gledanja. V debato so posegli zlasti Korenčan, Lampič, Gostinčar, Koprčaver in Kržišnik.

Sledile so volitve podružničnega odbora. Po obrazložitvi tozadevnih členov pravil in predlogih je bil izvoljen petčlanski odbor, in sicer: Korenčan, Kržišnik, Erženova, Gostinčar in Kalanova. V rzsodišče pa: Jeretina, Pavec in Lampič.

Določila se je članarina za SD in podružnico.

Pri slučajnostih se je določil program za prihodnja zborovanja. Zaradi težkega terena so se določila le 4 letna zborovanja. Nadaljnja zborovanja v tekočem letu bodo ob nedeljah ob 9.30 v škofjeloški šoli, majniško pa bo združeno z izletom v Poljansko ali Selško dolino. Zborovanja bodo 15. XII. t. l., drugo nedeljo v marcu in maju.

Stalne točke dnevnega reda bodo: 1. predavanje, 2. naše udejstvovanje, 3. slučajnosti, 4. razvedrilo.

Za predavanja se je sestavila lista popularnih predavateljev, ki jih bo podružnica povabila na svoja zborovanja. V drugi točki bo vsak član poročal o svojem udejstvovanju izven šole, o uspehih in neuspehih, kar se bo v debati obravnavalo in delo usmerilo. V zadnji točki bodo nastopali naši člani godbeniki, pevci in drugi z družabnimi točkami.

Program se bo lahko izpopolnil po nadaljnjih predlogih članstva.

S tem je bil dnevni red izčrpan. Zborovanje je trajalo nad dve uri. Bilo je zelo razgibano in plodonosno.

Na prihodnje zborovanje 15. decembra ob 9.30 vabimo tudi vse ostale člane, da že danes razporedijo svoje delo tako, da jim bo udeležba omogočena.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA

PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

LJUBLJANA
KOČEVJE
MARIBOR
CELJE

VLOGE OBREŠTUJE PO NAJVIŠJI OBREŠTNI MERI
CENENA POSOJILA DAJE NA REDNO ODPLAČEVANJE

Z A N J E N E V L O G E J A M Č I **DRAVSKA BANOVINA**

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravništvo.**

Največji slovenski pupilarnovarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Stanje vlog Din 420,000.000

Lastne rezerve " 28,650.000

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Z a v s e o b v e z e h r a n i l n i c e j a m č i

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA